

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยได้กำหนดให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และพยายามลดช่องว่างของโอกาสที่ยังไม่เท่าเทียมกันและแก้ไขปัญหาคะหล่อน้ำในเด็กและเยาวชนที่ยังด้อยโอกาสเรื่องการศึกษา จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมให้มีคุณธรรมและความรอบรู้อย่างเท่ากัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง การพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมพลเมืองให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554, 2549, หน้า 36-37) จึงเป็นไปตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “...นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้เป็นอย่างดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพ คือ ทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมืองให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์และให้ความดีเป็นปัจจัย ประคับประคองหนุนนำความเก่งให้เป็นในทางที่ถูกที่อำนวยผลประโยชน์อันพึงประสงค์” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2532)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังได้กำหนดการสร้างโอกาสและการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันไว้ใน มาตรา 4 เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มาตรา 30 เรื่องความเท่าเทียมกันในกฎหมายและการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มาตรา 49 เรื่องสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, หน้า 15) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ที่ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามหลักธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีมีความสุขบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน นำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 18) โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในยุคปฏิรูปการศึกษารอบสอง ที่มุ่งเน้นการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนด้านจิตอาสา ซึ่งกำหนดไว้ในเป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร โดยได้กำหนดการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไว้ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 7 ที่ระบุให้กระบวนการเรียนรู้ ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยกำหนดให้คนไทยต้องเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ตัวบ่งชี้ คือ ทักษะทางสังคม คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก โดยปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ

อย่างไรก็ตามในช่วงปฏิรูปการศึกษาลงปี พุทธศักราช 2542 เป็นต้นมา แม้ว่าสถาบันการศึกษาจะทำหน้าที่ในการหล่อหลอมขัดเกลาเด็กให้มีสำนึกในความเป็นไทย มีความห่วงใยในขนบธรรมเนียมประเพณี โดยจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีจิตสำนึกในด้านคุณธรรมจริยธรรมความสำนึกต่อส่วนรวม โดยให้ชุมชนทุกฝ่ายจะต้องช่วยกัน (อนุชา กอนพวง, 2552, หน้า 95) แต่กลับพบว่า การจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้คุณภาพการศึกษาไม่ได้มาตรฐานไม่ได้สร้างคนให้คิดเป็น ทำเป็น และมีคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ขาดจิตสาธารณะที่ดี (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ, 2552, หน้า 10 - 11) สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉันทนา จันท์บรรจง (2554, หน้า 73-91) ได้สรุป ผลกระทบของนโยบายรัฐต่อการปลูกจิตสำนึกและยอมรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ สะท้อนถึงปัญหาของการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้

เนื่องจากการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศไทย ใช้กิจกรรม การปฏิบัติจริงนั้น ไม่ได้เน้นโดยตรงไปตรงมาและไม่ได้ระบุให้ทำกิจกรรมการบริการแก่สังคมแบบ จิตอาสา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับผลการการศึกษาของ ฉันทนา จันท์บรรจง ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ วรินทร์ บุญยิ่ง และอนุชา กอนพ่วง (2552, หน้า 48) ที่ได้ทำการศึกษาคูหา รังสรรค์รูปแบบ กระบวนการ และเทคนิควิธีในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของ 4 ประเทศและแนวทางการประยุกต์ใช้สำหรับประเทศไทย พบว่า รูปแบบของ 4 ประเทศมี ความแตกต่างกัน เกาหลียได้ทำกิจกรรม 7 รูปแบบ ญี่ปุ่น เสนอแนะในเอกสารนโยบายให้ทำ กิจกรรม 8 รูปแบบ แต่การสังเคราะห์คู่มือการจัดกิจกรรมพิเศษ จำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ โรงเรียนเป็นหลัก รูปแบบที่ครูเป็นหลักและรูปแบบที่นักเรียนเป็นหลัก ประเทศไทยวัน ไม่มีรูปแบบ ของกิจกรรมที่มีความจำเพาะเจาะจง หรือแน่นอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบริบท ความพร้อมและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ ประเทศไทย ยังไม่มีการเสนอแนะให้ใช้รูปแบบ ใด ๆ เป็นการเฉพาะ แม้ว่าการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาได้มี ข้อกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญ ทั้งความรู้และคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมโดยใช้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อ สังคมและสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมใน ลักษณะจิตอาสาของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมของประเทศไทยมีแนวทาง ดำเนินการอย่างกว้าง ๆ ที่กำหนดไว้โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การจัด กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตชายแดนไทย-พม่า นั้น สถานศึกษาควรวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา บริบท วิสัยทัศน์ของตนเอง

การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับปัจจัยทางด้านภูมิสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ พันธุ์นั้นในประเทศไทยมีกลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีสถานะเชิงพหุวัฒนธรรมโดยเฉพาะ

จังหวัดที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่อาศัย หรือจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ในพื้นที่ที่เป็นลักษณะพหุวัฒนธรรมดังกล่าว การจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจ ยอมรับความแตกต่างของเด็กและเยาวชนต่างวัฒนธรรมเคารพสิทธิของแต่ละบุคคล กำหนดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันไม่กีดกันกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อย (อธิปัตย์ คลีสุนทร, 2556, หน้า 1-5) จากสถิติเมื่อปี 2546 แสดงว่า จำนวนเด็กต่างด้าวที่เกิดใหม่จากพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้อพยพหนีภัยสงครามจากประเทศพม่า มีจำนวน 35,745 คน มากที่สุดคือ เด็กต่างด้าวไร้สัญชาติในจังหวัดตาก จำนวน 12,525 คน จังหวัดระนอง 9,288 คน จังหวัดกาญจนบุรี 6,432 คน จังหวัดพังงา 3,918 คน และจังหวัดสมุทรสาคร 3,582 คน จะเห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาในพื้นที่แนวชายแดนมีปัญหามากกว่าพื้นที่อื่นทั่วไป เนื่องจากมีปัจจัยจากหลายประการดังนี้ 1) ปัญหาด้านสภาพภูมิศาสตร์ 2) ปัญหาด้านการคมนาคม 3) ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร 4) ปัญหาทางเศรษฐกิจ 5) ปัญหาด้านสังคม 6) ปัญหาด้านสาธารณูปโภค 7) ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 8) ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร 9) ปัญหาด้านงบประมาณ 10) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 147-149) เด็กต่างด้าวพม่าในจังหวัดระนอง มีปัญหาเรื่องความปลอดภัยและสถานที่อยู่อาศัยที่แออัดซึ่งมีผลกระทบด้านจิตใจ ความต้องการ คือ ต้องการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย เด็กต่างด้าวยอมรับวัฒนธรรมไทย ด้านการแต่งกายและการใช้ภาษา แต่ต้องการอิสระในการนับถือศาสนา บางคนต้องการเรียนวิชาพื้นฐานและวัฒนธรรมประเพณีพม่า บางคนต้องการเรียนวิชาชีพที่สามารถหางานทำและอยู่ในสังคมไทยได้ ส่วนเวลาเรียนต้องการเรียนในเวลาว่างเพราะต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน ปัญหาที่ไม่ไปเรียน คือ ปัญหาด้านความปลอดภัยและกลัวถูกจับกุม จึงเลือกการศึกษาที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ (อมรทิพย์ อมราภิบาล, 2544 อ้างอิงใน จันทนา จันทร์บรรจง และภาณุวัฒน์ ภัคตวิวงศ์, 2554)

จากสภาพปัญหาหลายประการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในชายแดนไทย-พม่า จึงควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สำหรับการสภาพพื้นที่ในเขตชายแดนไทย-พม่า ที่เป็นแนวทางของแต่ละสถานศึกษาที่ต้องจัดการศึกษาตามความต้องการ และบริบทของพื้นที่เพื่อให้นักเรียนทั้งที่มีสัญชาติและไร้สัญชาติสามารถพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะจิตอาสาของบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชน สามารถแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการ

ประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนความมั่นคงของไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย-พม่า เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย-พม่า ซึ่งจะช่วยให้อสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตชายแดนไทย-พม่า ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำถามของการวิจัย

1. สภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย-พม่า ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย-พม่า เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย-พม่า

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

ความสำคัญของปัญหา

1. ได้รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตชายแดนไทย-พม่า ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ได้ข้อมูลสารสนเทศให้กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย-พม่า ได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

2.1.1 มีนักเรียนมากกว่า 1 สัญชาติเข้ามาเรียนรวมกับนักเรียนไทยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า มีพื้นที่ตั้งในเขตชายแดนไทย-พม่าและ

2.1.2 มีการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มีผลงานเป็นที่ปรากฏ เป็นที่ยอมรับทั่วไป

2.2 วิธีการได้มาโดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า เป็นผู้คัดเลือกโรงเรียนตามหลักเกณฑ์ข้างต้น และใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 แห่ง มีรายชื่อดังนี้

2.2.1 โรงเรียนบ้านท่าอาจ อำเภอแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 จังหวัดตาก

2.2.2 โรงเรียนบ้านเวียงพาน อำเภอแม่สาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 จังหวัดเชียงราย

2.2.3 โรงเรียนวัดวังกวีเวการาม อำเภอสังขละบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3 จังหวัดกาญจนบุรี

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 สภาพการบริหารของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เช่น เป้าหมายของการจัดกิจกรรม รูปแบบกิจกรรม ยุทธวิธีปลูกฝังจิตอาสาและการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

3.2 แนวทางการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เช่น ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตและอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 2.1 การยกย่องรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพและแนวทางการบริหารของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่าจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ สภาพและแนวทางการบริหารผลสำเร็จของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

ตอนที่ 2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

การวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า โดยใช้เทคนิคเดลฟาย มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า ที่ได้จากตอนที่ 2.1

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 24 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า จำนวน 10 คน

2.2 ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า จำนวน 10 คน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า จำนวน 10 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่ปรากฏอยู่จริงในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี เช่น เป้าหมายของการบริหารกิจกรรม รูปแบบของกิจกรรมสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก ยุทธวิธีปลูกฝังจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น

1.1 เป้าหมายของการบริหารกิจกรรม หมายถึง การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ตลอดจนให้นักเรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นรูปธรรม ได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง

1.2 รูปแบบของกิจกรรมสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก หมายถึง การออกแบบหรือการพิจารณาอนุญาตให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนและมุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน เต็มตามศักยภาพ เต็มความสนใจ ความต้องการเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ

1.3 ยุทธวิธีที่ปลูกฝังจิตสาธารณะ หมายถึง โรงเรียนและครู จัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมุ่งปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสมัครใจและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยเน้นความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของเด็ก

1.4 การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง โรงเรียนและครู จัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรเอกชน มูลนิธิ และหน่วยงานอื่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าไปร่วมกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2. แนวทางการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ หมายถึง แนวทางที่พึงประสงค์ในการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี ประกอบด้วย

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านผู้รับผิดชอบ ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ และด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ด้านกระบวนการ (PROCESS) ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการติดตามประเมินผล ด้านการปรับปรุงแก้ไข และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ด้านผลผลิต (OUTPUT) ได้แก่ นักเรียนแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน/ท้องถิ่นและ สังคม

3. รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า
หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สำหรับสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย - พม่า โดยมี
3 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 ปัจจัยนำเข้า (INPUT) ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านผู้รับผิดชอบ ด้านงบประมาณ
ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ และด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 กระบวนการ (PROCESS) ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการ
ติดตามประเมินผล ด้านการปรับปรุงแก้ไข และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 ผลผลิต (OUTPUT) ได้แก่ นักเรียนแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะต่อตนเอง
ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน/ท้องถิ่น และ สังคม

4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หมายถึง โรงเรียนใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย - พม่า ซึ่งมีผลสำเร็จในการจัดกิจกรรม
เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ พิจารณาจากสภาพภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม
สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สภาพทางกายภาพของสถานศึกษา สภาพผู้เรียนสภาพผู้สอน และ
ผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ซึ่งวัดจากความถี่ จำนวนผู้รับบริการ
หรือพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน จนได้รับการยอมรับจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาที่เป็นต้นสังกัด

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน
เขตชายแดนไทย-พม่า หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง มีนักเรียนเป็นเด็กต่างชาติเข้ามาเรียนรวมกับนักเรียน
ไทยและมีพื้นที่ในเขตชายแดนไทย-พม่า

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 และเขต 2 จังหวัดตาก ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 1 และเขต 3 จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 1 จังหวัดราชบุรี ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จังหวัดชุมพร ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 จังหวัดระนอง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนองเขต 1 จำนวน 12 เขตพื้นที่การศึกษา

7. ความเหมาะสมของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความสมบูรณ์ พอเหมาะพอดีและความสมควรของรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่าที่พัฒนาขึ้น

8. ความเป็นไปได้ของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่าที่สามารถนำไปใช้หรือความสามารถในการปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง

9. ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่าเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า ในสถานการณ์จริง

10. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย -พม่า

11. ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย -พม่า

